

JAHON TIL SIYOSATIDA INGLIZ TILINING USTUNLIGI VA UNING OQIBATLARI

Olimbekova Komila Jo'rabek qizi

O'zDJTU Sharq filologiyasi fakulteti, filologiya va tillarni o'qitish (arab tili) 3-kurs talabasi

Annotatsiya. Quyidagi maqolada jahon til siyosatida ingliz tilining afzalligi, uning shakllanish omillari hamda zamonaviy jamiyatga ko'rsatadigan ijobiy va salbiy ta'sirlari muhokama qilinadi. Ingliz tilining global muloqot, ilm-fan, ta'lim va iqtisodiyotdagi o'rni tasvirlanib, uning alqaro hamkorlikni rivojlantirishdagi o'rni ko'rsatib beriladi. Shu bilan birga, maqolada til tengsizligi, mahalliy tillarning yo'q bo'lib borishi va madaniy xilma-xillikning kamayishi kabi masalalar ham ko'rib chiqiladi. Muallif til siyosatida tenglikni saqlash zarurligini yoritadi

Kalit so'zlar: ingliz tili, til siyosati, globallashuv, xalqaro muloqot, til tengsizligi, madaniy xilma-xillik, mahalliy tillar

Аннотация. В данной статье анализируется доминирование английского языка в мировой языковой политике, причины его доминирования, а также его положительные и отрицательные последствия для современного общества. Рассматривается роль английского языка в международной коммуникации, науке, образовании и экономике, а также его значение в развитии международного сотрудничества. В то же время в статье рассматриваются проблемы языкового неравенства, исчезновения местных языков и сокращения культурного разнообразия. Автор подчеркивает необходимость сохранения баланса в языковой политике.

Ключевые слова: английский язык, языковая политика, глобализация, международная коммуникация, языковое неравенство, культурное разнообразие, местные языки

Abstract. This article examines the dominance of the English language in global language policy, its historical and contemporary factors, as well as both positive and negative impacts on contemporary society. The role of English in international communication, science, education, and the economy is highlighted, along with its importance in fostering global cooperation. At the same time, the article examines issues such as linguistic inequality, the gradual decline of local languages, and the reduction of cultural diversity. The author emphasizes the need to maintain a balance in language policy.

Keywords: English language, language policy, globalization, international communication, linguistic inequality, cultural diversity, local languages

Kirish. Bugungi globallashgan dunyoda til nafaqat muloqot vositasi, balki siyosiy, iqtisodiy va madaniy ta'sir kuchi sifatida ham katta ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, ingliz tilining xalqaro miqyosda keng ommalashishi va ustun darajaga ega bo'lishi jahon til siyosatining asosiy muhim masalalaridan biriga aylangan. Ingliz tili hozirda diplomatiya, ilm-fan, texnologiya, biznes va ta'lim sohalarida yetakchi til sifatida ishlatilmoqda. Ushbu maqolada ingliz tilining ustun sabablari va uning ijobiy hamda salbiy oqibatlari izohlanadi.

Asosiy qism. Ingliz tilining global ustunlik sabablari. Ingliz tilining jahon miqyosida ustunlikka chiqishida bir nechta tarixiy va zamonaviy omillar muhim o'rin tutgan. Avvalo, Britaniya imperiyasining keng hududlarga kengayishi ingliz tilining turli qit'alarga tarqalishiga olib keldi. Keyinchalik esa AQShning iqtisodiy va siyosiy jihatdan rivojlanishi ingliz tilining xalqaro nufuzini yanada kuchaytirdi.

Bundan tashqari, ingliz tili internet va texnologiyalar tili sifatida ham tanildi. Dunyodagi aksariyat ilmiy maqolalar, dasturiy ta'minotlar va xalqaro platformalar aynan ingliz tilida boshqariladi. Masalan, ilmiy tadqiqotlarning katta qismi ingliz tilida chop etilib ilm ahliga taqdim etiladi, bu esa boshqa tillarda so'zlashuvchi olimlarni ham ingliz tilini o'rganishga majbur qiladi.

Shuningdek, ingliz tili sodda o'rganiladigan tillardan biri sifatida koriladi. Grammatik tuzilishining nisbatan oson bo'lishi va global resurslarning ko'pligi uni yanada ommaga yoyadi. Ingliz tilining ijobiy oqibatlari. Ingliz tilining global til sifatida shakllanishi bir qator ijobiy natijalarga olib keldi. Eng avvalo, u xalqaro muloqotni sezilarli darajada soddalashtirdi. Turli millat vakillari bitta til orqali o'zaro fikr almasha oladi, bu esa hamkorlikni kuchaytiradi.

Ilm-fan va ta'lim sohasida ham ingliz tilining ahamiyati katta. Talabalar va tadqiqotchilar dunyoning istalgan nuqtasidagi bilim manbalariga kira olishadi. Xalqaro konferensiyalar, grantlar va ilmiy almashinuv dasturlarida ishtirok etish imkoniyati kengayadi. Iqtisodiy jihatdan ham ingliz tilini bilish katta ustunlik beradi. Ko'plab xalqaro kompaniyalar ingliz tilini asosiy ish tili sifatida tanlagan. Shu sababli, ingliz tilini biladigan mutaxassislar mehnat bozorida raqobatbardosh hisoblanadi.

Ingliz tilining salbiy oqibatlari. Shu bilan birga, ingliz tilining haddan tashqari ustunligi ayrim salbiy oqibatlarni ham yuzaga keltirmoqda. Eng muhim muammolardan biri — mahalliy tillarning siqib chiqarilishi. Kichik tillar asta-sekin yo'qolib borish xavfi ostida qolmoqda. Bu esa madaniy merosning yo'qolishiga olib keladi. Til tengsizligi ham muhim masalalardan biridir. Ingliz tilini yaxshi biladigan insonlar ko'proq imkoniyatlarga ega bo'lsa, uni bilmaydiganlar ko'pincha cheklangan imkoniyatlar bilan yuzlashadi. Bu esa global ijtimoiy tengsizlikni kuchaytirishi mumkin. Bundan tashqari, ingliz tilining ustunligi madaniy "g'arbiylashuv" jarayonini tezlashtiradi. Ya'ni, ingliz tiliga asoslangan madaniyat boshqa milliy madaniyatlarga kuchli ta'sir o'tkazadi, natijada mahalliy an'analar va qadriyatlar zaiflashishi mumkin.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ingliz tilining jahon til siyosatidagi ustunligi tarixiy, siyosiy va texnologik omillar bilan bog'liq bo'lib, u bugungi global dunyoning ajralmas qismiga aylangan. U xalqaro muloqotni osonlashtirib, ilm-fan va iqtisodiy rivojlanishga katta hissa qo'shmoqda. Shu bilan birga, til tengsizligi va madaniy xilma-xillikning kamayishi kabi muammolarni ham yuzaga keltirmoqda.

Kelajakda til siyosatini shakllantirishda muvozanatni saqlash muhim: ingliz tilining imkoniyatlaridan foydalanish bilan birga, milliy tillarni asrab-avaylash va rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. David Crystal. English as a Global Language. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
2. Robert Phillipson. Linguistic Imperialism. Oxford: Oxford University Press, 1992.

3. Braj B. Kachru. "Standards, Codification and Sociolinguistic Realism: The English Language in the Outer Circle." In: English in the World. Cambridge University Press, 1985.
4. Joshua A. Fishman. Language and Ethnicity in Minority Sociolinguistic Perspective. Clevedon: Multilingual Matters, 1989.
5. UNESCO. Atlas of the World's Languages in Danger. Paris, 2010.
6. British Council. The Future of English? London, 1997.
7. Ethnologue. Languages of the World. Available at: www.ethnologue.com
8. OECD. Education at a Glance. Paris, 2020.
9. Cambridge University Press. Various publications on global English and language policy.
10. Uzbekistan Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Til siyosati va ta'limga oid normativ hujjatlar.